

واکاوی سینمای دینی و نظام مسائل فقه هنر هفتم (کتاب)

نویسنده خلاصه: محمود صادقی
نویسنده کتاب: علی نهاوندی

چکیده

واکاوی سینمای دینی و نظام مسائل فقه هنر هفتم، کتابی در حوزه فقه هنر، اثر علی نهاوندی است. در بخش اول این کتاب، دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی ایران و نیز دیدگاه برخی فقیهان و اندیشمندان درباره سینمای دینی نقل می‌شود. در بخش دوم کتاب نیز مسائل فقهی مربوط به سینما (مربوط به تولید اثر سینمایی، مخاطبان سینما، تجارت در سینما و مسائل کلان فقه سینما) ذکر شده است. در این اثر تنها به ارائه فهرست مسائل فقهی بسنده شده، از بررسی فقهی آن پرهیز شده است.

معرفی و ساختار کتاب

واکاوی سینمای دینی و نظام مسائل فقه هنر هفتم، نوشته علی نهاوندی کتابی در حوزه فقه هنر است که در آن مسائل مربوط به سینما ذکر می‌شود. این کتاب را انتشارات مرکز فقهی ائمه اطهار در قم در سال ۱۴۰۰ ش در ۲۰۴ صفحه منتشر کرده است.

مباحث این کتاب در دو بخش اصلی و بخش مربوط به ضنائم تنظیم شده است. این کتاب به جمع‌آوری فهرستی از دیدگاه اندیشمندان درباره سینما، و ذکر فهرستی از مسائل فقهی مربوط سینما اختصاص دارد و در آن مسائل فقهی سینما بررسی نشده‌اند.

در بخش اول، دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی ایران (فصل اول) و دیدگاه فقیهان و اندیشمندان دیگر (فصل دوم) درباره سینما نقل شده است. نویسنده در بخش دوم کتاب، نظام مسائل فقه سینما را در چهار فصل بیان می‌کند. در فصل اول فهرستی از مسائل و موضوعات مرتبط با اثر سینمایی، در فصل دوم فهرستی از مسائل مربوط به مخاطبان سینما، در فصل سوم فهرستی از مسائل تجارت سینما، و در فصل چهارم فهرستی از مسائل کلان فقه سینما و دغدغه‌های مرتبط ذکر شده است.

سینمای دینی از نگاه اندیشمندان شیعی

در بخش اول کتاب، مؤلف یازده رسالت سینمای اسلامی از دیدگاه امام خمینی را بیان کرده است، اموری مانند اصلاح ملت و کشور، تربیت انسانی و اسلامی افراد و جوانان، و جنبه آموزشی سینما (ص ۲۳). او در ادامه دیدگاه‌های آیت‌الله خامنه‌ای درباره اهمیت سینما (ص ۳۸)، تأثیرگذاری آن (ص ۳۹)، جایگاه سینما و سینماگران (ص ۴۰)، بایدها و نبایدهای سینما (ص ۴۱)، اصالت پیام در سینما (ص ۴۴) و مصاحبه مفصل وی درباره سینما را آورده است (ص ۲۵-۳۸).

فصل دیگر بخش اول، دیدگاه برخی فقیهان و اندیشمندان معاصر، مانند سید محمد حسینی بهشتی (ص ۴۸)، عبدالله جوادی آملی (ص ۵۱)، ناصر مکارم شیرازی (ص ۵۴-۶۳)، محمدجواد فاضل لنکرانی (ص ۸۵-۱۲۳) و مرتضی آوینی (ص ۶۴-۸۵) درباره سینما را نقل

می‌کند. در این فصل، موضوعاتی چون چیستی سینما، تأثیر فیلم و سینما بر زندگی مردم، سینمای دینی، سینمای پویا، عفت‌ورزی در سینما و پیامدهای الگوسازی از بازیگران سینما مطرح شده است. دیدگاه‌های محمدجواد فاضل لنکرانی که در قالب مصاحبه انجام گرفته، مربوط به مسائلی چون حضور روحانیت در سینما (ص ۹۴-۱۰۴)، موضوعات و ملاکات حکم در فقه هنر (ص ۱۰۴)، و هنر و مسائل اجتماعی است (ص ۱۰۸).

مؤلف، در پایان بخش نخست، ۹ ملاک سینمای دینی را از دیدگاه‌های پیش‌گفته استخراج کرده است که عبارت‌اند از: ۱. سینمای دینی توحیدگرا و معادباور، ۲. سینمای ولایت‌مدار و عدالت‌پایه، ۳. سینماگر دینی در مسیر تکامل، ۴. سینمای اخلاق‌مدار، ۵. سینمای عرفان‌گرا، ۶. سینمای عبودیت‌محور، ۷. سینمای مخالف با لذت‌های نامشروع، ۸. سینمای دارای مبانی و اصول دینی، و ۹. سینماگر اسلام‌شناس (ص ۱۲۳-۱۲۵).

مسائل و موضوعات فقهی سینما
نهادی در بخش دوم مسائل فقهی مرتبط با سینما را در چهار فصل ذکر کرده است.

مسائل فقهی مربوط به تولید اثر سینمایی
مؤلف در فصل اول، فهرستی از مسائل فقهی مرتبط با یک اثر سینمایی (۱۰۲ مسئله) را ذکر کرده است. از جمله این مسائل می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: اختلاط زن و مرد، موسیقی و غنا، پوشش لباس بازیگر، حذف و سانسور سکانس‌های سینمایی، دروغ‌گفتن در سینما، لمس و تماس با نامحرم، تقلید صدا، ترویج خرافات و انحرافات، آرایش و گریم زنان توسط مرد نامحرم و بالعکس، سینمای خانگی و احکام آن، ترویج و تبلیغ ادیان و فرقه‌های منحرف، تبلیغ و ترویج رقص، مشروب‌خواری و قماربازی، و دوبله فیلم‌های سینمایی مبتذل خارجی (ص ۱۳۲-۱۴۰).

مسائل فقهی مربوط به مخاطبان سینما
نهادی در فصل دوم، فهرستی از مسائل فقهی مرتبط با مخاطبان سینما (۳۷ مسئله) را ذکر کرده است. مسائلی مانند دیدن تصاویر زنان برهنه و نیمه‌برهنه در فیلم‌های سینمایی، دیدن فیلم‌های مبتذل برای سانسور، نگاه به زنان خارجی غیرمسلمان در فیلم‌های سینمایی، مشاهده فیلم‌های سینمایی با موسیقی لهنوی، نگاه به صورت زنان نامحرم، و تماشای فیلم‌هایی با انحرافات اخلاقی و اعتقادی (ص ۱۴۳-۱۴۶).

مسائل فقهی مربوط به تجارت در سینما
در فصل سوم، فهرستی از مسائل فقهی مربوط به تجارت در سینما (۱۰۹ مسئله) ذکر شده است. مسائلی مانند اختصاص وجوهات شرعی برای ترویج معارف مذهبی، پارتی‌بازی در پروژه‌های سینمایی، خرید و فروش فیلم‌های سانسورنشده، خرید و فروش فیلم‌های کپی‌شده، مالکیت تولیدات سینمای خانگی بدون مجوز، دریافت دستمزد فرزندان یا زنانی که بدون اجازه والدین یا شوهر بازیگر شده‌اند، آسیب‌دیدگی و فوت بازیگران و بدلکاران در فیلم، خسارت به اموال عمومی و شخصی در تولید فیلم، و دستمزد دوبله فیلم‌های خارجی (ص ۱۴۸-۱۵۶).

مسائل کلان فقه سینما

نویسنده در فصل چهارم، فهرستی از مسائل کلان فقه سینما و دغدغه‌های سینمایی ذیل سه عنوان ذکر کرده است:

مسائل بنیادین فقه سینما در قالب سه بخش: الف. مبانی فقه سینما (شامل مبادی تصویری، مبادی تصدیقی، مبانی هستی‌شناختی، انسان‌شناختی، و ارزش‌شناختی، موضوع‌شناسی فقهی سینما و سیاست‌ها در حوزه فقه سینما)، ب. قواعد فقهی سینما (مانند قاعده وجوب نشر معارف دینی، قاعده وجوب تعظیم شعائر الهی، قاعده وجوب برائت از کفار و مشرکان، قاعده حرمت اعانه بر اثم، قاعده نفی ضرر، نفی حرج، نفی سبیل، قاعده تقیه و قاعده اضطرار)، ج. محورهای فقهی سینما (مانند محورهای فقهی امنیت و سینما، تبلیغات سینمایی، سیاست و سینما، فرهنگ و سینما، فقه جنسیت در سینما). مسائل سیاست‌گذاری سینمایی (مانند مراقبت از ارزش‌های ملی و دینی، پرهیز از ترویج ایدئولوژی‌های غربی، و دستیابی به اهداف و آرمان‌های اسلام و انقلاب) مسائل سینماگران (مانند توسعه فرهنگ ملی و دینی، سودآوری، جوایز و جشنواره‌های جهانی، و استفاده از منابع دولتی). در بخش پایانی کتاب (ضمائم) اصطلاحات فیلم‌سازی و سینما به صورت کوتاه توضیح داده شده، ژانرهای سینمایی تقسیم‌بندی شده است (۱۶۹-۱۹۷).

